

Årets gang i ARKVEST

Af Poul K. Jørgensen & Lene B. Frandsen

ArkVest er nu en fast sammentømret organisation, der varetager det arkæologiske ansvar for Museet for Varde By og Omegn og Ringkøbing-Skjern Museum. Afdelingen havde i 2015 ti fastansatte inspektører, to udgravningsteknikere og op til fem projektansatte tilknyttet. Samarbejdet og vidensdelingen mellem medarbejderne er særdeles udbytterigt, og alle indgår i forskningsprojekter på tværs af de to museer. Dette er de fælles artikler, skrevet af medarbejdere fra de to museer i denne årbog, et tydeligt bevis på.

2015 var et meget travlt år for arkæologerne, ikke mindst på grund af Energinet.dk's etablering af det store landkabel til elektriciteten fra Horns Rev 3-vindmøllerne. Til dette projekt var det nødvendigt at hyre yderligere fire arkæologer, der sammen med museernes inspektører sørgede for, at projektet hele tiden overholdt anlægsarbejdets deadlines. Læs mere om resultaterne fra denne

Konservatorskolen i gang med at udgrave tre af gravene.

undersøgelse i Karen B. Fiskers artikel side 78 i denne årbog. Ud over Horns Rev 3-projektet har der været en række andre tracéer. I Ringkøbing-Skjern Kommune har to store vandledninger, Holmsland-Ringkøbing og Hanning-Skjern, givet et meget vigtigt blik igennem et skiftende landskab. Det er ved tracéundersøgelser som disse, at arkæologerne får megen ny viden; blandt andet er der fremkommet to nye hulbælter ved Øster Debel og Gåsdal (Hanning) samt en ny sektion af hulbæltet ved Årre. Arkæologerne tog i 2015 også fat på at undersøge en meget stor boplads fra jernalderen ved Kjelst, hvor Konservatorskolen deltog i undersøgelsen af fire jordfæstegrave. Karen B. Fisker og Torben Egeberg har skrevet om udgravningerne ved Broeng og Kærgård side 192 i denne udgave af årbogen.

ArkVest har igen i år haft stor glæde af brugen af droner på stort set alle undersøgelser, og dronemotografiering er blevet et uundværligt redskab ved registrering af såvel udgravninger som bygninger. Esben S. Mauritsen, der er vores uddannende dronepilot, har i 2015 medvirket til udarbejdelsen af en rapport for Kulturstyrelsen om brugen af droner inden for arkæologien.

Administration

Til hjælp til varetagelsen af den daglige administration, hvor vi samarbejder med såvel myndigheder som bygherrer, har ArkVest udarbejdet en ny folder "Vejledning til Bygherre om Arkæologi og Museumsloven". Denne fremsendes ved første kontakt, når vi eller kommunen vurderer, at det kunne blive nødvendigt med en museal udtalelse eller en forundersøgelse i forbindelse med et anlægsarbejde.

En krævende opgave, som blev pålagt os af Kulturstyrelsen var opfyldelsen af en række kvalitetskrav. Vi blev bedt om at redegøre for en lang række punkter med hensyn til varetagelsen af det arkæologiske arbejde, fx om det fastansatte personale besidder de rette kvalifikationer, indgår i relevante netværk, om det tekniske udstyr er tidsvarende etc. Desuden ønskede man, at der foreligger nedskrevne retningslinjer for administration, registrering, bevaring, forskning og formidling og ikke mindst, at den viden, de mange undersøgelser tilvejebringer, bliver videreformidlet og publiceret i relevante fagfællebedømte artikler og bøger. Vi synes selv, vi er kommet godt i mål med at leve op til kravene. Vi er i hvert fald blevet meget skarpe på hvilke opgaver, vi fortsat skal arbejde på at forbedre.

*Marianne Rasmussen, leder af Kulturstyrelsens projekt "Danmarks Oldtid i Landskabet", holder tale for de mange fremmødte ved åbning den 8. maj.
Foto: Lars Bjarke Christensen, Kulturstyrelsen.*

ArkVest har i 2015

- behandlet 1786 bygge- og anlægstilladelser
- behandlet 354 tilladelser efter natur- og planloven
- gennemgået 45 lokalplaner
- udarbejdet 129 udtalelser og høringsvar

Formidling

2015 var også året for den officielle åbning af den visualiserede Lyngsmose-fæstning ved Hover Ådal. Åbningen fejrede det store arbejde med at markere voldgrav, vold og huse

direkte, hvor de lå for 2.000 år siden. Projektet, der kun er lykkedes takket være ildsjælene i Lyngsmoseforeningen, blev støttet af to store donationer fra hhv. Grøn Ordning og Kulturstyrelsens landsdækkende projekt "Danmarks Oldtid i Landskabet".¹ I *opdatering* 2014 har Palle Eriksen, museets egen ildsjæl i projektet, beskrevet arbejdet med visualiseringen af den befæstede landsby.²

I regi af Folkeuniversitetet har der været afholdt en række foredrag om arkæologi, og ligeledes har arkæologerne holdt foredrag til forskellige arrangementer. Til julemarkederne i Varde og på Bundsbæk samt de større arrangementer så som Vikingemarkedet deltog arkæologerne og viste og fortalte om årets arkæologiske fund. I år havde vi særligt fokus på at vise noget af alt det fantastiske, vi hvert år får indleveret fra detektorbrugere.

Der har ikke været så mange "åbne udgravninger" i 2015, som normalt. Dette skyldes, at langt det største arbejde er foregået på de omtalte ledningstracéer i landskabet og ofte langt fra publikum.

Noter

1. På baggrund af en donation fra A.P. Møller & Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til almene Formaal til projektet Danmarks Oldtid i Landskabet har Kulturstyrelsen fået mulighed for at forbedre formidlingen af 100 væsentlige fortidsminder i Danmark. Formålet er at skabe større opmærksomhed om og bedre adgang til fortidsminder i landskabet.
2. Palle Eriksen: Lyngsmose-fæstningen genopført. *opdatering* 2014, s. 21-30.
3. Lars Chr. Bentsen: Varde Bys Segl. *Fra Ribe Amt* 2014 (in print).

Esben Schlosser Mauritsen & Michael Vinter: Aerial archaeological survey of central places and other settlements – An evaluation of possibilities and limitations; Jens G. Lauridsen: The metal detector site of Sig Syd. Begge i: R. Fidel, K. Højlund Nielsen & E. Stidsing (red.): *Wealth & Complexity. Economically specialised sites in late Iron Age Denmark*. Aarhus 2014.

Palle Eriksen & Birgitte Gebauer: Nyt om kulthuset og de store stengrave ved Tustrup. *Museum Østjyllands Årbog* 2015, s. 98-107; Palle Eriksen & Niels H. Andersen: Dolmens without mounds in Denmark. I:

Forskning og publicering

Arkæologerne har igen i år deltaget i en række danske og internationale symposier med egne oplæg, bl.a. i Kiel og Glasgow. Derudover er Torben Egeberg udpeget til at deltage i udformningen af den nationale arkæologiske strategi for yngre jernalder. Ligeledes sidder Lene B. Frandsen i to udvalg i Kulturstyrelsen: Den arkæologiske arbejdsgruppe og museumsudvalget for kulturhistorie.

Nye bøger:

ArkVest har i 2015 publiceret en lang række artikler³ og været medforfattere på to bøger:

Chris Scarre & Luc Laporte (red.): *The Megalithic Architectures of Europe*. Oxbow Monographs. Oxford 2015.

Tine Lorange: Det sakrale landskab ved Årre. Landskabets hukommelse gennem 4.000 års gravritter; Torben Egeberg: Store Skindberg og Lønhøjvej. To store gravpladser i Vestjylland; Palle Eriksen: På kanten af livet – nye grave i Nørre Fjand; Lene B. Frandsen: Lønne Hede-gravpladsen. Gammel sag – nye resultater. Alle I: Pernille Foss & Niels Algreen Møller (red.): *De dødes landskab. Grav og gravskik i ældre jernalder i Danmark. Beretning fra et colloquium i Ribe 19.-20. marts 2013*. Arkæologiske skrifter 13. København 2015.